

Bo deželna vlada odstopila?

Ves italijanski tisk poseveča največjo pozornost dogajanju v Furlaniji in se zdi, da je italijanska javnost zdaj spoznala resnične dimenzije katastrofe, ki jo je v Furlaniji, zahodni Benečiji ter Reziji povzročil potres. Pred hudo preizkušnjo je seveda postavljen predvsem deželni odbor Furlanije - Julijske krajine, kateremu komunistična in socialistična opozicija očita, da se je vsa njegova akcija v korist potresencev izkazala za neučinkovito. Predsednik Comelli je pred dnevi obširno poročal o dosedanjem delovanju deželne uprave v korist potresnega področja, pri čemer je naglasil, da so vsi glavni deželni ukrepi bili v deželnem svetu sprejeti takorekoč soglasno, vendar so njegove besede izzvenele preveč birokratsko, da bi lahko zadovoljile opozicijo. Tako so socialisti in komunisti med razpravo o Comellijevem poročilu napovedali, da bodo čez nekaj dni vložili v deželnem svetu resolucijo o nezaupnici sedanjemu odboru, kar pomeni, da bodo tudi uradno zahtevali njegov odstop.

V razpravo je posegel tudi deželni tajnik Krščanske demokracije Coloni, ki je politično potezo opozicije skušal ohromiti s predlogom, naj vse stranke ustavnega loka sklenejo »sporazum o prerojenju Furlanije«, ki bi pa nikakor ne mogel vplivati na kako korenito spremembo v splošni politični sliki naše dežele, se pravi, da bi morala sedanja vlada ostati še vedno na oblasti.

Spričo strahotnega razdejanja, ki ga je potres povzročil v Furlaniji, Benečiji in Reziji, zares ne razumemo, zakaj Krščanska demokracija tako trmasto vztraja pri svojih stališčih, saj jo ta čedalje bolj pehajo v nevarno politično izolacijo, medtem ko bi ze zdrava pamet narekovala, da bi se morala na široko odpreti in nuditi možnost tudi komunistični ter socialistični opoziciji, da prevzame neposredno odgovornost na ravni deželne vlade. Če kje v državi obstajajo okoliščine in pogoji za sestavo resnične solidarnostne vlade vseh demokratičnih sil ustavnega loka, je to prav primer dežele Furlanije Julijske krajine, ki je doživela tako strahotno nesrečo, kakršne v Italiji še ni bilo v vseh zadnjih sto letih.

Res je, da je glavno skrb za prebivalstvo potresnega področja ponovno prevzel izredni vladni komisar poslanec Zamberletti, ki mu je osrednja vlada ta teden priznala najširše pristojnosti, vendar tudi drži, da bo deželna uprava še dalje morala opravljati celo vrsto dolžnosti in nalog v korist potresencev. Ne vemo pa, kako bo deželni odbor vse to mogel izvrševati, če bo še dalje trajalo stanje izredne politične napetosti, če se bo nadaljevala prava pravcata »hladna vojna« med večino in opozicijo. Zato se nam zdi predlog deželnega tajnika Krščanske demokracije o sklenitvi tako imenovanega sporazuma o prerojenju Furlanije šibak odgovor na zahtevo tako bojevite in odločne opozicije, kot je komunistična in socialistična.

Odlikovanja izvedencem, ki so pripravili osimski sporazum

Jugoslovanski zunanji minister Minič je v torek izročil v Beogradu visoka odlikovanja izvedencem, ki so pripravili osimske sporazume med Italijo in Jugoslavijo. Odlikoval jih je predsednik Tito. Za zasluge pri pripravljanju sporazuma so bili odlikovani: nekdanji jugoslovanski veleposlanik v Rimu

Miša Pavičević, sedaj član sveta federacije, predsednik skupščinskega odbora za gospodarske odnose s tujino Boris Šnuderl, podtajnik za zunanje zadeve Novak Pribičević, Radko Močivnik, predsednik komisije za mednarodne odnose pri Centralnem komiteju Zveze komunistov Slovenije, predsednik republiškega komiteja za gospodarske odnose s tujino Jernej Jan pa še funkcionarji dr. Zvonko Perišič, dr. Aleksandar Jelič, Veselin Popovac, Milan Ribica, Nada Kapun, Dušanka Munišič in Ana Lazin.

Slovenija za Beneško Slovenijo

Solidarnostna akcija za pomoč potresencem v Beneški Sloveniji s strani podjetij in delovnega ljudstva matične domovine se je po zadnjih potresnih sunkih še pospešila. Že pred nekaj tedni so namestili osem stanovanjskih prikolic v Subidu. V torek pa je peljala preko obmejnega prehoda Robič - Stupica kolona nadaljnjih dvajset prikolic, ki jih izdeluje slovensko podjetje IMV iz Novega mesta. Prikolice so peljali soferji številnih podjetij pa tudi zasebniki. Za prevoz je skrbel štab za civilno zaščito iz Tolmina, izročili pa so jih Koordinacijskemu odboru za pomoč žrtvam potresa v Beneški Sloveniji. Štiri prikolice so namestili v Čedadu, dve v Njivici, šest v Bardu, po štiri pa v Sedlišču in Viskorški. V Beneški Sloveniji bodo skupno namestili okrog sto prikolic iz Slovenije. Gre za najprimernejšo namestitve za one prebivalce, ki se niso izselili. Gradnja montažnih hiš se sicer nadaljuje z veliko zamudo, vremenski pogoji pa so iz dneva v dan slabši.

Veliko pomoč so nudili in jo še posredujejo izvedenci Zavoda za raziskavo materialov in konstrukcije v Ljubljani. Že v prvem

obdobju po potresu 6. maja so nastopile tri ekipe izvedencev, ki so izdelale 165 sanacijskih načrtov za poškodovane hiše. Po potresnih sunkih v tem mesecu bodo morali številne načrte predelati in ugotoviti, če so objekti še pripravi za sanacijo. Dve hiši, ki so jih sanirali v Barnasu in Bardu sta uspešno prenesli močna septembrska sunka. Po Beneški Sloveniji delajo tudi štiri specializirane delovne ekipe ljubljanskega zavoda in sicer v Fojdi, Bardu, Zapotoku in Subidu. Gradbeno podjetje iz Nove Gorice pripravlja 32 enostanovanjskih montažnih hiš. Koordinacijski odbor za pomoč žrtvam potresa v Beneški Sloveniji je nadalje prejel zagotovilo o posredovanju milijona zidakov, 30 tisoč strešnikov, 500 ton cementa ter 200 kubičnih metrov lesa.

Po 44 letih je v nedeljo prišlo na Švedskem do korenitih političnih sprememb. Socialdemokratska stranka je namreč na političnih volitvah bila poražena, kajti večina volivcev je glasovala za sredinsko - desno koalicijo. Vlada socialdemokratskega predsednika Olafa Palmeja je že odstopila.

IZREDNA PRISTOJBINA NA AVTOMOBILE

V petek je vlada odobrila 163 milijard lir dodatnega prispevka za pomoč prizadetim krajem v Furlaniji - Julijski krajini. Denar za prispevek bo prejela s povišanjem cene stavnega listka Totocalcio od 300 na 350 lir ter z novim izrednim enkratnim davkom na avtomobile, ki bo po obsegu enak onemu iz leta 1974, ko je šlo za stabilizacijsko akcijo ob konci gospodarske krize. Davek bodo torej plačali lastniki avtomobilov iznad enajst konjskih fiskalnih moči. Lastniki malih avtomobilov ne bodo plačali izrednega davka. Obdavčena bodo tudi motorna kolesa nad 250 kubiki gibne prostornine, motorni čolni in zasebna letala. Od 11 do 13 konjskih moči bomo plačali po 15 tisoč lir, od 14 do 16 konjskih moči po 30 tisoč lir, od 17 do 20 KM po 50 tisoč, do 40 KM pa po 200 tisoč lir. Za še močnejše avtomobile pa bo taksa enaka letni pristojbini. Rok za plačilo takse bo zapadel v oktobru.

RADIO TRST A

: : NEDELJA, 26. septembra, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša. 9.45 Komorna glasba. R. Schumann: Klavirski trio v d molu. 10.15 Poslušali boste. 11.15 Mladinski oder: »Govreča žogica«. Napisal Marko Kravos. R.O. Režija: Lojzka Lombar. 12.00 Nabožna glasba. 12.30 Vera in naš čas. 12.30 Glasbena skrinja. 13.30-15.45 Glasba po željah. 14.30 Nedeljski vestnik. 15.45 Glasbeno popoldne. 17.00 »Igorju ugaja Bach«. Igra, napisal Josip Tavčar. SSG v Trstu. Režija: Jože Babič. 19.00 Zvoki in ritmi. 20.30 glasbeni utrinki. 20.45 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 22.00 Nedelja v športu. 22.10 Sodobna glasba. 22.20 Glasba za lahko noč.

: : PONEDELJEK, 27. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 14.30-14.45 En orkester - več uspehov. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 V ljudskem tonu. Aaron Copland: El Salon Mexico. 19.10 Odvetnik za vsakogar: pravna, socialna in davčna posvetovalnica. 19.20 Jazz glasba. 20.00 Glasbeni utrinki. 20.35 Slovenski razgledi: Ivan Čančar v Trstu - Organist Hubert Bergant. Stanko Premrl: Fuga v g duru; Fughetta v c duru; Fugato v a molu; Fuga v e molu; Fuga v d duru; Zalna fuga v c molu. - »Vitezi vsele postave: od »Jurija s pušo« do »Čuka na pal'ci« - Slovenski ansambli in zbori. 22.15 Glasba za lahko noč.

: : TOREK, 28. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 12.50 Revija glasbil. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 Komorni koncert. Violinist Jascha Heifetz s komornim orkestrom RCA Victor. J.S. Bach: Koncert v d molu. 19.10 Podvodna arheologija (R. Battaglia). 19.20 Južna Amerika igra in poje. 20.35 Verdi: Dva Foscarija, opera. 22.25 Glasba za lahko noč.

: : SREDA, 29. novembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.30 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 Slovenski oket po skladbe Orlanda di Lassa, Jacoba Gallusa, J. S. Bacha, W. A. Mozarta in P. I. Čajkovskega. 18.50 The Modern Jazz Quartet. 19.10 Slovenska povojna lirika: »Ujeti krik koroškega pesnika Miška Mačka - Karla Smolleta« (Lev Detela). 19.25 Western pop-folk. 20.35 Simfonični koncert. Vodi Ferruccio Scaglia. Sodeluje violinist Claudio Laurita. 21.40 Glasba za lahko noč.

: : CETRTEK, 30. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.30 Slovenski razgledi. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 Polifonija. Nabožne skladbe Franz Liszta. 18.50 Kvintet Reda Garlanda. 19.10 Alojz Rebula: Po deželi velikih jezer: »Kmalu mora priti do Dogodka«. 19.25 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Glasbeni utrinki. 20.35 »Elektra naj žaluje«. Napisal Eugene O'Neill, prevedla Mira Mihelič. Radijska priredba: Emil Smasek. SSG v Trstu. Režija: Jože Babič. 22.25 Glasba za lahko noč.

: : PETEK, 1. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 Raffaello de Banfield: Serale; Liebenslied. Sopranistka Ileana Meriggioni. 18.40 Pevci folk. 19.10 Na počitnice. 19.20 Jazz glasba. 20.00 Glasbeni utrinki. 20.35 Vokalno instrumentalni koncert. Vodi Nello Santi. Sodeluje tenorist Carlo Bergonzi. 21.15 Glasba za lahko noč.

: : SOBOTA, 2. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Poslušajmo spet. 13.30-15.45 Glasba po željah. 15.45 Avtoradio 17.00 Motivi nedavne preteklosti. 18.30 Z. Kodály: Koncert za orkester. 18.50 Ansambel Funk Factory. 19.10 Slovenski biografski roman: Anton Slodnjak: »Tujec«, (Martin Jevnikar). 19.25 The Joe Venuti Quartet. 19.40 Pevska revija. 20.00 Glasbeni utrinki. 20.35 Iz življenja naših skladateljev: »Emil Adamič«. Napisal Ernest Adamič. R.O. Režija: Jože Peterlin. 21.15 Ritmični orkester vodi Franco Russo. 21.30 Vaše popevke. 22.30 Glasba za lahko noč.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna Graphart Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

KAKO NAJ SE VEDEJO AMERIŠKE POLITIČARKE:

Važna je tudi preteklost

Zenske v Združenih državah so še vedno precej pasivne v politiki. Le malo žensk kandidira pri volitvah. Vendar se zdi, da misli republikanska stranka spodbuditi ženske, naj postanejo politično bolj aktivne. Zato je izdala zdaj v Washingtonu knjižnico z nasveti za ženske, ki se mislijo posvetiti politiki.

V knjižnici najdejo med drugim nasvet, naj med volilnim bojem ne razkazujejo preveč svojih majhnih otrok, kajti s tem bi lahko vzbudile v volivcih vtis, da imajo preveč dela doma, da bi lahko dobro opravljale kako javno službo ali politično funkcijo.

Knjižnica tudi razlaga, zakaj imajo ženske več težav v politiki kot moški. Stvar vzamejo namreč preveč vestno in skrupolozno, misleč da se morajo kazati še bolj odgovorne, pridne in moralne v političnem in zasebnem življenju kot moški politiki in da jih morajo preseči tudi po uspehih.

V poglavju »Mož in družina« je rečeno, naj si ženska, ki se misli ukvarjati s politikom, zagotovi možovo podporo, kajti slabo bi bilo, če bi

se hvalila pred volivci, da jo mož pri tem podpira, ta pa bi se pritoževal ljudem, da mu je ženino politiziranje čisto zmedlo in preobrnilo življenje.

Poleg tega piše v knjižici, naj si ženska, ki misli kandidirati v politiki, prej izpraša vest, če zna takoj najti stik z ljudmi, če zna govoriti, če je po zunanosti primerna za politične funkcije, kar se pravi po domače, če ni preveč grda ali drugače nesimpatična, in če je dovolj zdrava za to, pa tudi, če so njene finance v redu in če ni v njeni preteklosti nič takega, kar bi vzbujalo kritike. Predvsem pa seveda, če ima res toliko časa, da se lahko posveča politiki namesto družini. Če izpolnjuje vse te in še druge pogoje, pa naj se le spusti v politiko, je rečeno v knjižici.

—o—

FRANCOSKI DEŽNIKARJI

NOČEJO PLAČATI DAVKA ZA SUŠO

Tovarnarji dežnikov so dvakratne žrtve letošnje izredne suše. Poleg tega, da niso mogli prodati svojih dežnikov, ker je vse poletje žgalo sonce, pa bi morali zdaj še plačati izredni davek v prid kmetov, ki jih je oškodovala suša. To pa se zdi tovarnarjem dežnikov le preneumno, saj bi s tem takorekoč pljuvali v lastno skledo oziroma se norčevali sami iz sebe.

Predsednik njihove zveze je izjavil, da bi bilo krivično, če bi morali dežnikarji plačati davek za sušo in da zato zahtevajo, da se jih oprostijo tega davka. Povedal je tudi, da so letos prodali v Franciji komaj eno tretjino toliko dežnikov kot druga leta.

POŠAST V LOCH NESSU JE PLOD KELTSKE FANTAZIJE

Pošast v škotskem jezeru Loch Ness je tudi letos poživljala turistično sezono na Škotskem. To je ena največjih turističnih privlačnosti škotske dežele. Baje jo je ta in oni spet videl. Toda kdor malo pobliže pozna irsko in škotsko literaturo in zgodovino, ve, da imata ta dva keltska naroda izredno bogato staro ljudsko mitologijo, v kateri kar mrgoli vsakovrstnih pošasti, posebno takih, kot je pošast v Loch Nessu. Ta pošast torej gotovo ni nič drugega kakor ostanek nekdanjih mitov, plod bujne keltske fantazije.

Železniška nesreča pri Ljubljani

Lahko rečemo, da veže jugoslovansko in slovensko železniško omrežje nerazumljiva črna nit železniških nesreč. Zadnja strahovita nesreča se je pripetila v ponedeljek, 20. septembra ob 6.50 po našem času na postaji Preserje kakih 15 kilometrov od Ljubljane. Zahtevala je osemnajst smrtnih žrtev in kakih trideset ranjenih.

Brzovlak Istanbul - Pariz je trčil v lokalno motoriko Sežana - Ljubljana v trenutku ko je ta zapuščala postajo. Med žrtvami so strojevodja in vlakovodja »Direct Orienta« pa strojevodja in pomočnik strojevodje motorke. Ostale žrtve so bili delavci in nameščenci, ki so se peljali na delo v Ljubljano.

Zdi se, da je nesrečo zakrivil strojevodja ekspresnega vlaka, ki ni upošteval rdeče signalne luči.

Teden prej se je pripetila na železniški postaji Verd nesreča, ki ni na srečo zahtevala smrtnih žrtev. Brzec iz Rima je trčil v ustavljen tovorni vlak.

Prihranimo si naštevaje nesreč, ki so se v zadnjih letih pripetile samo v Sloveniji. Jasno je, da nekaj ni v redu. Pravijo, da pri tem igra veliko vlogo nesodobna oprema in le v manjši meri zanikrnost osebja. Vsekakor je preiskava o nesreči v teku. Čas pa je že, da se črna nit s strogimi in nujnimi ukrepi že enkrat pretrže.

Ob 250. obletnici smrti mojstra avstrijskega baroka Jakoba Prandtauerja

V Avstriji se pripravljajo na počastitev 250-letnice smrti mojstra avstrijskega baroka Jakoba Prandtauerja. Ker je spadala tedaj tudi Slovenija k avstrijskemu cesarstvu in ker je dal ravno barok najznačilnejši pečat tudi slovenski arhitekturi in kulturni pokrajini, kar opažajo zlasti tujci, ki obiščejo slovenske dežele, je prav, da se tega jubileja spomnimo tudi Slovenci.

Jakob Prandtauer se je rodil leta 1660 v Stanzu na Tirolskem kot sin gorskega kmeta. Natančni datum njegovega rojstva ni znan, pač pa je ostalo zapisano v krstni knjigi njegovega rojstnega kraja, da je bil krščen 16. julija tistega leta. Njegov oče Simon je umrl, ko je bil star Jakob komaj devet let. Zato si lahko mislimo, da je moral v letih doraščanja trpeti pomanjkanje. Na revni gorski kmetiji ni bilo dovolj kruha za vse. Tako je sedemnajstleten stopil v uk pri zidarskemu mojstru Georgu Asamu v Schnannu v Stanzertalu. Dokončal ga je leta 1680, ko je bil star 20 let. Potem je odšel na vandranje, po navadi tedanjih obrtnih pomočnikov. Na vandranju je ostal devet let. Kje je hodil, se ne ve, nedvomno pa ga je pripeljala pot daleč naokrog, čeprav nekateri mislijo, da ni nikoli zapustil avstrijskih tal. Leta 1689 se je znašel v kraju Sankt Pölten v Dolnji Avstriji in se tam ustalil. Čez tri leta si je kupil hišo in se poročil s pletično neke bližnje grofice. V zakonu so se mu rodili trije otroci, dva fanta in hčerka. Nova perspektiva v življenju pa se je odprla pred njim, ko je bil leta 1700 izvoljen za opata kloštra Melk v Dolnji Avstriji komaj 30-letni menih Berthold Dietmayr. Mladi opat je imel velike načrte in ker je poznal in cenil Jakoba Prandtauerja kot odličnega gradbenika, mu je zaupal zidavo novega obsežnega samostana v Melku. Pogodba »s častivrednim gospodom Jakobom Prandtauerjem, zidarskim mojstrom iz Sankt Pöltenu«, kot je rečeno v dokumentu, je bila sklenjena 16. aprila 1702 in 29. junija istega

leta je bil položen temeljni kamen. Gradnja je trajala skoraj petindvajset let. Dokončana je bila namreč šele leta 1726. Istega leta — 16. septembra — pa je Prandtauer tudi umrl.

Očitno je, da Jakob Prandtauer ni bil naveden zidarski mojster, ampak po današnjih pojmih arhitekt. Med devetletnim vandranjem po svetu se je moral v krajih, kjer je delal, temeljito seznaniti z arhitektonsko umetnostjo. Ta je zahtevala tedaj poleg solidnega arhitektonskega znanja in zidarske tehnike tudi živo ustvarjalno domišljijo. In da jo ima, je Prandtauer obilno dokazal pri zidavi novega samostana v Melku kot tudi pri raznih drugih gradnjah, ki jih je vodil v istem času. Zgradil je romarsko cerkev na Sonntagbergu za samostan v Seitenstettenu v Dolnji Avstriji in samostane v Garstenu, Sanktflorianu in Kremsmünstru v Gornji Avstriji ter še nekaj stavb. V Sankt Pöltenu, kjer je živel, pa je postavil klostersko cerkev karmeličank in prezidal v baročnem slogu mestno cerkev. Čar njegove arhitekture je izžareval na vse strani in globoko prežel ves avstrijski barok, tudi tistega v Notranji Avstriji, kakor so se tedaj imenovala slovenske dežele Štajerska, Koroška, Kranjska, Primorska in Istra.

STUDJSKI DNEVNI ZA MLADE

Tudi letos bo Slovenski kulturni klub iz Trsta priredil v Dragi študijske dneve za mlade. Začeli se bodo 29. septembra s predavanjem časnikarja Sergija Pahorja. Naslednji dan bo govoril pisatelj prof. Alojz Rebula. Študijski dnevi se bodo končali 29. septembra s predavanjem psihologa dr. Danila Sedmaka. Mladi se bodo zbrali v Dragi v ponedeljek, 27. t. m., ob 9.30. Kdor se misli udeležiti srečanja, naj se javi pri odbornicah Anki Peterlin (tel. 211-365) ali Maji Lapornik (tel. 422-172). Za hrano in prenočišče je poskrbljeno.

—o—

Laburistična stranka Dom Mintoffa je na zadnjih volitvah na Malti ohranila večino in bo torej ostala na oblasti. Politični opazovalci menijo, da bo Dom Mintoff odslej še bolj poudaril svojo politiko neuvrščenosti in politiko tesnega sodelovanja z nekaterimi afriškimi državami, kot je na primer Libija, in tudi s komunistično Kitajsko.

—o—

V Libanonu se boji nadaljujejo na vseh tradicionalnih frontah, čeprav se bliža dan, ko bo novoizvoljeni libanonski predsednik Elias Sarkis uradno prevzel svoje predsedniške funkcije.

PROSTOR MLADIH

Fantastika v literaturi

Ameriški sondi »Viking«, poslani na Mars, sta spet sprožili visok val zanimanja za znanstveno fantastiko v vseh njenih oblikah, od televizijskih oddaj do filmov in literature. Seveda je treba takoj pripomniti, da zanimanje za znanstveno fantastiko v literaturi ni nikoli povsem zamrlo, od časa Julesa Verne sem. Toda šele v moderni dobi, v času vesoljskih poletov in raziskav, se je prav razmahnilo, ko je začnela postajati fantastika malo manj fantastična. Tako so npr. izkrcanju astronautov na Lunini že nehala biti fantastika in isto se bo lahko v najkrajšem času reklo o poletih na Mars. Zdaj lahko že z gotovostjo rečemo, da Marsovcem, ki so igrali tako veliko vlogo v dosednji znanstveno-fantastični literaturi in filmih, sploh ni. Znanstveno fantastična literatura doživlja torej spremembe in si mora od časa do časa zaradi napredovanja tehnike zastaviti nove cilje.

Ali pa lahko dela s področja znanstvene fantastike sploh uvrščamo v literaturo, pojmovano kot umetnost besede? O tem bi ne smelo biti nobenega dvoma, kajti vsa literatura je plod pisateljske fantazije: niti eno samo literarno delo ne moglo nastati brez fantazije. Brez te so možne samo časopisne reportaže, ne pa literarne umetnine. Če lahko literatura obravnava preteklost in sedanjost, zakaj bi ne mogla tudi prihodnosti, kar zahteva še večjo mero ustvarjalne fantazije? Če ne postavljamo literaturi kot njeno glavno nalogo dokumentarnost ali propagando za ta ali onaj nazor ali pa narodnoobrambne cilje, je jasno, da ji moramo pustiti tudi prostost, da ne le ne upošteva meje med resničnostjo in prihodnostjo. Vse-

kakor pa bi bilo treba ločiti med fantastiko in znanstveno fantastiko, kajti pod tem zadnjim izrazom pojmujejo le tisto literaturo, katere glavni namen je prikazovati bodoče oblike tehničnega sveta, torej tisto, kar si lahko glede bodočnosti zamišlja znanost. Znanost pa ni umetnost, ni literatura, torej bi spadala znanstvena fantastika bolj med tehnično, ali če hočemo »znanstvenotehnično« literaturo. Zanimivejša je z literarne strani prava fantastika, ki nam slika situacije, v katerih se lahko znajde človek v imaginarnih svetovih ali v svetu prihodnosti, kot si ga lahko predstavljamo v svoji fantaziji. V tem meji literarna fantastika na filozofijo in čisto poezijo.

V slovenski literaturi fantastika ni tako nova, kot bi se zdelo. Znan je Tavčarjev fantastični roman »4000«, t.j. leto 4000. Toda fantastične motive najdemo še pri vrsti drugih pisateljev, od Bevka do Leva Detele. Vendar bi zaslužila fantastika boljše vrednotenje in pozornost tudi s strani kritikov in literarnih zgodovinarjev, pa tudi pisateljev samih, ker to je tista literarna zvrst, ki lahko najbolje izrazi človekovo tesnobo in strah pred neznanimi nevarnostmi, ki se skrivajo v nebrzdani in prebujni rasti tehnike v primerjavi z rastjo duhovne omike, v perverzni samozavesti in svobodi znanosti nasproti vsakršnemu poskusu kontrole po človekovi vesti in izkustvu in v izzi-va-joči nesramnosti in okrutnosti totalitarnih diktatur nasproti ljudstvu. Ravno fantastična literatura je tista, ki nudi pisatelju možnost, da izrazi vse to, vse te bojzani v psihi modernega in tudi slovenskega človeka — s tem pa tudi že preneha biti zgolj fantastična literatura.

KOLIKO JE NA SVETU KRISTJANOV

Po najnovejših statističnih podatkih, ki jih je objavila italijanska misijonska agencija AIMIS, je bilo pred dvema letoma na svetu ena milijarda in 205 milijonov kristjanov. Od teh je bilo katoličanov 705 milijonov.

Mohamedancev je bilo 550 milijonov, hinduistov 510 milijonov, konfucijancev 310 milijonov, budistov 280 milijonov, šintoistov 75 milijonov, taoistov 50 milijonov, ljudi judovske vere 16 milijonov, pripadnikov raznih drugih, najn razširjenih ver, kot npr. animistov, fetišistov itd. in takih, ki se ne priznavajo k nobeni veri, pa je bilo 878 milijonov.

ZA REŠITEV INDIJSKIH TIGROV

Vladi indijske federalne države Uttar Pradeš se je z najstrožjimi ukrepi proti divjim lovcem posrečilo rešiti tamkajšnje tigre pred popolnim iztrebljenjem.

Zaradi zaščitnih ukrepov se je število tigrov od leta 1972 do letos več kot podvojilo. V začetku leta 1972 je bilo v vsej deželi Uttar Pradeš samo 36 tigrov, pred nekaj meseci pa jih je bilo že 86, kar pomeni, da so zaščitni ukrepi uspešni.

Za divje lovcve na zaščiteno divjad so določene kazni od šestih mesecev do šestih let ječe.

TRST IN KONTAJNERJI

V zadnjih letih slišimo veliko govoriti zlasti v Trstu o kontejnerjih. Beseda, čeprav tuja in ne prav lepo zvoneča je postala kar domača, bodisi da vemo za kaj pravzaprav gre pa tudi zgolj zaradi tega, ker nam jo stalno ponavljajo.

Na prvi pogled bi se zdelo, da so kontejnerji za Trst to, kar je že bil pred leti naftovod. Kazalo je, da bo rešitev vseh gospodarskih problemov. Poleg določenega političnega prestiža je pa prinesel le arabske teroriste, dokajšnje onesnaženje morja in le neznatne gmotne koristi. Kaj je prinesel Bregu samemu pa že vemo. Dejansko pa se zdi, da bodo kontejnerji znatno poživili tržaški tranzitni promet.

Kontejnerski promet se je v zadnjih letih zelo razširil po celem svetu. Gre za nov način trgovskega prometa, ki je znatno hitrejši in prikladnejši od običajnega. Prihrani namreč številna natovarjanja in raztovarjanja blaga. Gre za standardne zabojnike v katere odpošiljatelj spravi blago. Odtod tudi slovenska strokovna beseda, ki so jo rabili pred desetimi leti za kontejnerje in potem nanjo pozabili — spravnik. Prevoz spravnikov je znatno lažji od običajnega, saj je mera standardna, tovora pa ni treba vez prekladati iz tovornjakov in vagonov na ladjo in obratno. Žerjav dvigne spravnik in ga lepo hitro položi na palubo s palube pa spet na tovornjak ali železniški voz. Vendar moramo upoštevati, da se promet s spravniki vedno bolj širi in da je prava sreča, da so se dela za gradnjo sedmega pomola zavlekla za kakih petdeset let. Tako imamo v Trstu karseda pripraven pomol za spravniški promet. Nujne pa so seveda sedaj čimboljše cestne in železniške povezave z zaledjem. Pa smo pri novi veliki cestni vpadnici, ki bo povezovala sedmi pomol s kraško planoto in z osimsko cono pa še pri podzemskem železniškem obvozu.

Širokemu in naglemu razvoju spravniškega prometa navkljub pa še ni prišlo do

mednarodnih predpisov, ki bi točno določali standardne pogoje tako na tehnični kot tudi na zavarovalni ravni. Spravniki so postali za zavarovalnice pravi problem. Nič čudnega torej; da so prav na pobudo zavarovalnic predvsem Assicurazioni Generali sklicali v Trstu zasedanje, ki je bilo posvečeno tej problematiki. Udeležili so se ga izvedenci in tehniki iz osmerih držav. Srečanje je potekalo pod pokroviteljstvom dežele in trgovinske zbornice. Pomislimo, da so od leta 1966 vložili po svetu v kontejnerske naprave kar 22 milijard dolarjev. Trst je pa med prvimi na lestvici spravniških pristanišč. V prvih sedmih mesecih letos so odpravili 26 tisoč 471 spravnikov za 167 tisoč ton. V primeri z istim razdobjem lani se je promet povečal za 40 odst.

Na zasedanju so ugotovili, da pravni in zavarovalni moment ni bil kos tehničnemu razvoju spravniškega prometa. Mednarodni izvedenci so zahtevali, naj države čimprej

ratificirajo točne dogovore na tem področju. Ob sklepu so sklenili, da bodo odslej sklicali v Trstu svetovno zasedanje o spravniških problemih vsaka tri leta. Ustanovili bodo tudi posebno nagrado za spravniške terminale, ki bodo letno dosegli najboljše rezultate na tehnični ravni izpopolnjevanja prometa in varnosti v okviru razvoja mednarodne trgovine.

—o—

OBVESTILO UČITELJIŠČA

Ravnateljstvo državnega učiteljišča »A. M. Slomšek« v Trstu sporoča, da bo začetna šolska maša v petek, 1. oktobra ob 8.45 v župni cerkvi pri Sv. Ivanu.

PETI DOPOLNILNI LETNIK NA UČITELJIŠČU

Ravnateljstvo državnega učiteljišča »A. M. Slomšek« v Trstu sporoča, da bo z novim šolskim letom od 5. novembra dalje na zavodu deloval tudi peti dopolnilni letnik. Informacije daje in vpisovanje sprejema tajništvo.

Iz delovanja Slovenske skupnosti

Za sestavo zakona o globalni zaščiti manjšine

Dne 22. t.m. je na Repentabru zasedal izvršni odbor Slovenske skupnosti pod predsedstvom tajnika stranke dr. Dolharja. Razpravljali so o vrsti perečih vprašanj. Kot prvo je prišlo na vrsto vprašanje solidarnosti s potresenci v Furaniji in Beneški Sloveniji. Odbor je izrazil zahvalo vsem, ki so dosedaj prispevali v denarju in blagu ter dal nalog posebni komisiji, da nadaljuje z nabiralno akcijo spričo velikih potreb prizadetega prebivalstva v tem predzimskem obdobju. Nato je izvršni odbor Slovenske skupnosti obravnaval nekatere organizacijske spremembe ter priprave na občni zbor stran

ke, ki bo v bližnji bodočnosti. Tretja točka na dnevnem redu je bil splošni politični položaj v pokrajini ter v krajevnih upravah. Tajnik je podal poročilo o stikih med tajniki strank ustavnega loka. V zvezi s tem je razprava potekala tudi o stanju v nabrežinski občini, kjer je uprava uvedla obširno decentralizacijo politično-upravnega delovanja. Odbor se ni izrazil proti decentralizaciji kot taki, vendar je negativno ocenil njen postopek, v kolikor ne omogoča, da pridejo slovenske vasi kot homogene skupnosti do primernega in pravičnega izraza v bodočih konzultah, kar ni v skladu z načelom o participacijah. Kljub temu pa si bo Slovenska skupnost prizadevala, da bo še naprej v vseh forumih ostala glasnik in terosov in teženj teh skupnosti, ki so v nevarnosti, da jih preplavi glas večinskega prebivalstva. Odbor je smatral tudi za važno, da se še dalje borimo za uvejavitev vseh naših pravic. Zato je dal nalog tajništvu, da v okviru strank ustavnega loka da pobudo da se ustanovi komisija strokovnjakov in izvedencev z nalogo, da ce pripravi besedilo globanega zaščitnega zakona za slovensko skupnost v Italiji. Izvršni odbor Slovenske skupnosti je tudi sklenil, da bo odposlal svoje zastopstvo na množično protestno zborovanje, ki ga konec tedna pripravljajo koroški Slovenci kot vseljudsko manifestacijo proti ugotavljanju manjšine, ki ga pripravlja avstrijska vlada.

ROP V TRSTU

V ponedeljek, 20. t.m. je prišlo v Trstu do roparskega napada na podružnico tržaške posojilnice in hranilnice v središčni ulici Carducci. V istih prostorih je tudi deželna blagajna. Gre za nenavaden in nepričakovan podvig v našem mestu pa čeravno se je v zadnjih časih val roparskih napadov in tatvin po Italiji znatno okrepil. Vsi so bili doslej prepričani, da je rop v Trstu težko izvedljiv, mesto obdaja meja, povezave s polotokom pa nadzorujejo z lahkoto, saj so osredotočene v ozkem pasu med Grmado in morjem.

Rop je vsekakor delo izvežbane skupine prekaljenih roparjev, ki niso izgubili hladnokrvnosti. V banko so vstopili pri stranskih vratih. Izkoristili so prihod čistilke. Napad so izvršili okrog 17. ure ko je banka za stranke zaprta. Poslovodjo, ki jim ni hotel odpreti blagajne so z udarcem pištole po glavi lažje ranili. Nabrali so 128 milijonov lir. Petnajst uradnikov so zaprli v zakladnico in se mirno oddaljili. Število roparjev še ni določeno. V banki so bili vsekakor trije. Uradniki so obvestili policijo šele po kakih dvajsetih minutah, ko so lah-

ko predrli stene zakladnice, ki je mejila na drugo varnostno sobo, kjer so bila oklepna vrata na srečo odprta. Roparje je videla žena nekega bančnega uslužbenca, ki je čakala na moža pri stranskih vratih v ulici Mercadante. Seveda se ni zavedala, da ima opraviti z nevarno tolpo. Vprašala jih je celo, če je še kdo v uradu, ti po so pi odgovorili, da je notri le še čistilka. Odpravila se je na krajši sprehod po bližnjih ulicah. Dvajset minut pozneje pa so njeno pozornost priklicale sirene policijskih avtomobilov. Mož s kolegi je bil še vedno v banki.

—o—

PROFESORSKE HABILITACIJE

Uradni list je objavil odlok ministra za šolstvo v zvezi z ugotavljanjem jezikovnega poznanja za razširitev habilitacije za poučevanje na višjih srednjih šolah. Gre za tiste šolnike, ki bi hoteli preiti z italijanske na slovenske šole in obratno. Prošnje se vlagajo na deželnem šolskem uradu na trgu S. Antonio 6 v Trstu. Podrobnosti so na razpolago na šolskih skrbništvih v Trstu in Gorici.

Poravnajte naročnino!

3. oktobra bo začel oddajati Radio Trsta »A« po novem oddajnem urniku in sicer celo popoldne, zato pa bodo odpadle večerne oddaje. Mnenje v javnosti o tem je še deljeno. Večerne oddaje bodo pogrešali zlasti starejši ljudje in tisti, ki imajo radi glasbo.

Zaključeno XV. mednarodno tekmovanje pevskih zborov v Gorici

V veliki telovadni dvorani v Gorici se je v nedeljo zvečer zaključilo XV. mednarodno tekmovanje pevskih zborov »C. A. Seghizzi«. Slovenski poslušalci so bili tudi tokrat nekoliko razočarani, saj sta udeležbo odpovala kar dva zbora iz Jugoslavije, ki bi po svoji kvaliteti gotovo dosegla najvišja mesta, to je moški zbor »Slava Kavora« iz Maribora in akademski pevski zbor »Branko Krsmanovič« iz Beograda. V splošnem je bilo letos opaziti razmeroma nizko kvaliteto pri moških zborih, tudi pri mesečnih zborih smo v preteklih letih že slišali boljše petje, zelo dobro pa so se odrezali sicer maloštevilni ženski zbori. Tudi letos je bil en član žirije iz Jugoslavije, in sicer prof. Egon Kunej iz Celja.

Pravi junak tekmovanja je tokrat nedvomno bil pevski zbor »Béla Bártok« iz Budimpešte, ki je zasedel prvo mesto v mešani zasedbi v polifonskem in folklornem petju, prav tako prvo mesto v polifoniji v ženski zasedbi. Moškimi zborom prva nagrada pri polifonskem petju ni bila podeljena, ker ni nobeden od sodelujočih dosegel predpisano najmanjše število točk, drugo nagrado pa je v tej kategoriji dobil zbor »A. Illersberg« iz Trsta. Komorni zbor iz Nove Gorice se je v polifoniji med mešanimi zbori uvrstil na sedmo mesto, v folklorni kategoriji pa na solidno peto mesto. Oba zamejska pevska zbora, »Mirko Filej« iz Gorice in »Valentin Vodnik« iz Doline sta se uvrstila v skladu s pričakovnjem. Goriški pevci so pri moških zborih v polifonski kategoriji zasedli šesto mesto, Dolinci sedmo mesto, v folklorni kategoriji so Goričani zasedli četrto mesto, zbor »Valen-

tin Vodnik« pa peto mesto. Prvo nagrado v folklornem petju je pri moških zborih dobil »A. Illersberg« iz Trsta, kar je postalo že nekakšna tradicija tega tekmovanja, pri ženskih zborih pa je v isti kategoriji zasedel prvo mesto odlični ženski komorni zbor iz Sofije. Med zbori iz naše dežele je vidnejši uspeh dosegel še moški zbor »Ernes Grion« iz Ronk, ki je v folklorni kategoriji dobil drugo nagrado in pokazal bolj kultivirano petje kot prvouvršeni tržaški zbor.

Na letošnjem tekmovanju je predvsem prišla do izraza odsotnost nekaterih boljših pevskih zborov iz Italije in Avstrije, ki so v zadnjih letih, poleg tistih iz vzhodnoevropskih držav, dajali močan kvaliteten pečat tekmovanju. Predvsem pa že vrsto let pogrešamo vidnejše uspehe med slovenskimi pevskimi zbori, kar bi morda kazalo na krizo zborovskega petja pri teh narodu, ki je nekoč slovel prav po tej ljudskoprosvetni dejavnosti. Menimo, da bi morali Slovenci zaradi ugleda slovenske zborovske pesmi poskrbeti, da bi se tekmovanja vsako leto udeležil vsaj eden od najboljših slovenskih zborov in da ne bi v zadnjem trenutku odpovala udeležbo, kot se je že večkrat zgodilo. Res pa je tudi, da mogoče ne povsem ustreza datum tekmovanja, ki se začneja prav ob koncu poletnih počitnic, med katerimi večina naših pevskih zborov nima rednih pevskih vaj. Tisti, ki že več let sledijo goriškemu tekmovanju, so gotovo tudi opazili, da je bilo poslušavcev nekoliko manj kot prejšnja leta, verjetno zaradi razburjenja, ki je med ljudmi še vladalo zaradi zadnjega potresa.

Tik pred tekmovanjem so se zbrali v Gorici na sedmem mednarodnem posvetovanju, posvečenem zborovskemu petju strokovnjaki, ki so letos obravnavali ljudsko glasbo in njeno umetniško obdelavo v zborovski glasbi. Iz dežele Furlanije - Julijske krajine sta se posvetovanja udeležila prof. Pavle Merku, ki je obravnaval ljudsko glasbo in njene priredbe s področja Beneške Slovenije, prof. Giuseppe Radole pa je razpravljaval o ljudskem in zborovskem petju med italijansko manjšino v Istri.

—o—

Nova sezona v Ljubljanski Drami se bo začela, kot so napovedali, 1. oktobra z dramo Brendana Behana »Richardova umetna noga« v režiji Dušana Jovanoviča.

Obletnica smrti prof. Rada Bednarika

Danes, 23. t.m., je eno eto, odkar je umrl naš cenjeni sodelavec in sourednik prof. Rado Bednarik iz Gorice. Se vedno boleče občutimo njegovo izgubo in jo bomo vedno; poleg njegove izjemne marljivosti in spretnosti v pisanju pogrešamo predvsem njegovo svetovljansko širino in kulturno razgledanost, posebno po slovenskem svetu. Z razumom in še zlasti s srcem je bil zraven pri vsem, kjerkoli je bilo v teku kako iskreno in resno prizadevanje za slovensko kulturo in za slovensko stvar na splošno. Bil je agilen na vseh koncih in krajih, celo v starosti, dajal je ideje, spodbude, pa tudi konkretno pomagal, če ni bil sam motor akcij, kot npr. pri Trinkovem koledarju, pri pisanju šolskih knjig, pri raznih kulturnih pobudah.

Imel je globok čut za resnično ljudskost in je znal zadeti ljudski ton, tako da so imeli njegovi spisi vedno veliko bravcev in poslušavcev. Bil je aktiven tudi v politiki, čeprav ni iskal in ne hotel vodilnih funkcij. Vedno pa je priskočil na pomoč, kadar je bilo treba. Bil je kremenit slovenski mož in intelektualec, ki se je ravnal po svojem razumu in po svoji vesti, ne pa po vetru. Gledal je na namen, ne na svojo kariero ali varnost.

Imel je tudi resničen pisateljski talent, le da spričo toliko drugega dela ni prišlo do tega, da bi se posvečal literaturi. A je napisal marsikaj, kar je našlo širok odmev pri bravcih. Žal tudi ni utegnil — ali pa v svoji skromnosti ni hotel — napisati svojih spominov, ki bi lahko bili izredno zanimivi in važen zgodovinski vir za zgodovino Primorske pod fašizmom, med vojno in tudi po vojni.

Dal je kot idealen izobraženec in vzgojitelj vse, kar je premogel najboljšega, posebno mladini, ki jo je ljubil. Čeprav je moral veliko pretrpeti in potrpeti, ni nikoli tožil. Vedno je bil veder in pripravljen na prijateljski pogovor. Še drugim je dajal pogum. V njem je ostalo vedno nekaj neizbrisno mladostnega, nek mladeniški žar in vitalnost, kljub sivim lasem in bolezni.

Zato ga bomo vedno nosili v hvaležnem spominu in tudi vsi drugi, ki so ga poznali.

Kratke z Goriškega

Potresni sunki v sredo prejšnjega tedna so spet močno prestrašili prebivalstvo na Goriškem, tako da so zlasti meščani Gorice ponovno prespali noč zunaj, v šotorih ali avtomobilih. Železniški promet med Vidmom in Avstrijo je zaradi poškodovane trbiške proge tako kot že po majskem potresu do nadaljnega preusmerjen na Novo Gorico in Jesenice.

Goriška občina je dvojezične krajevne table, o katerih smo že poročali zadnjič, postavila v naslednjih slovenskih krajih na robu Gorice: Standrež, Podgora, Pevma, Oslavje in Štmaver.

Z novim šolskim letom bo večina slovenskih šol v Gorici začela delovati v drugih prostorih. Trgovska šola in otroški vrtec ostaneta v ulici Torriani, v nekdanji stavbi malega semenišča v ulici Alviano pa bodo dobile streho naslednje šole: enotna nižja srednja šola, učiteljske s tremi razredi za vrtnarice, gimnazija in licej. Goriško malo semenišče in bogoslovje sta se zaradi premajhnega števila dijakov in študentov preselila v novo stavbo v Semeniški ulici, o gromno stavbo v ulici Alviano, ki jo je tik pred prvo svetovno vojno zgradil nadškof Sedej, pa je za potrebe slovenskih šol najela goriška občina.

Cestni prehod Štandrež-Vrtojba

Dne 15. t.m. se je na županstvu v Gorici sestala mešana italijansko-jugoslovanska komisija za izgradnjo novega cestnega mejnega prehoda Štandrež - Vrtojba. Na čelu italijanske delegacije je bil ing. Enrico Maggiulli, skrbnik za javna dela dežele Furlanije - Julijske krajine, jugoslovansko delegacijo pa je vodil inž. Lojze Blenkuš, direktor slovenske republiške cestne skupnosti. Na sestanku so prisotni poslušali obrazložitev načrtov tako z italijanske kot z jugoslovanske strani. Na koncu sestanka so sklenili, da se bo komisija sestala takoj po

ratifikaciji osimskega sporazuma, do katere bo prišlo v kratkem, medtem pa bo delovala na tehnični ravni. Ob tej novici naj pripomnimo, da bi bilo prav, če bi komisija v svojih odločitvah v največji meri upoštevala zahteve in koristi štandreškega prebivalstva, ki je doslej že plačalo velik in težko nadomestljiv davek industrijskemu in sploh gospodarskemu napredku v Gorici. Primerno bi bilo tudi, da bi v objektih in obratih, ki bodo zrasli ob novem cestnem prehodu dobilo prednostno pravico zaposlitve domače prebivalstvo.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Revija »Skupna Koroška«

V Celovcu je začela izhajati pred časom revija z nemško-slovenskim naslovom »Das gemeinsame Kärnten — Skupna Koroška«, ki jo izdaja Nemško - slovenski koordinacijski odbor škofijskega sveta Krške škofije. Urejata jo oziroma odgovarjata za vsebino znani koroški slovenski javni delavec dr. Valentin Inzko in dr. Ernst Waldstein, tiska pa jo tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu. Revija ima podnaslov: Dokumentacija nemško - slovenskega koordinacijskega odbora krške škofije, kar pomeni, da gre pri vsebini za tekste, ki jih odobri oziroma da v objavo ta odbor, katerega naloga je pospeševati dobro sožitje in sodelovanje med slovenskimi in nemško-avstrijskimi katoličani na Koroškem.

Svoj čas so se Slovenci na Koroškem pritoževali nad dozdnevno brezbriznostjo krške, to je celovške škofije za manjšinsko vprašanje oziroma nad tem, da se uradna plat te škofije ne potruži, da bi vsaj na cerkvenem območju ne prihajalo do krivic večine nad manjšino. Toda zdaj se je položaj že toliko izboljšal, da je celovška škofija nedvomno najnaprednejša, kar zadeva odnos do Slovencev. Prizadeva si, da bi bili Slovenci vključeni v razne škofijske ustanove, in sad tega prizadevanja za sodelovanje in za enakopravnost obeh narodnostnih skupin v škofiji je tudi revija »Das gemeinsame Kärnten — Skupna Koroška«. Mišljena je seveda Koroška obeh ljudstev, Koroška Slovencev in Nemcev, slovenskih in nemško - avstrijskih

katoličanov in njihovo mirno in plodno sožitje. Oglejmo si vsebino zadnjih dveh števil:

Peta številka prinaša dolgo razpravo Wilfrieda Daima pod naslovom »Problematika sprave narodnih skupin na Koroškem«. V slovenščino jo je prevedla dr. Marija Klun. Razprava je tako temeljita in aktualna in obravnava tako pomembna manjšinska vprašanja, da bi zaslužila, da bi jo dobro poznali in upoštevali tudi pri nas. Saj velja marsikaj tistega, kar zadeva problematiko odnosov med narodnostima na Koroškem, tudi za naše razmere, zlasti pa glede enakopravnosti slovenske manjšine in njeno

plodno vključevanje v življenje večine. Pri tem ne gre samo za načela, ampak tudi za praktično življenje, celo v gospodarstvu, in Wilfried Daim navaja za to konkretne primere. Naj navedemo iz razprave samo naslednji kratki citat, ki je v zvezi z znano namero štetja oziroma ugotavljanja slovenske manjšine na Koroškem: »Ker psihološki pritisk (namreč nemške večine nad slovensko manjšino) še vedno traja in je slovenstvo še nadalje v obrambi, se zoperstavljajo (Slovenci) vsakršnemu načelu »izpovedovanja« in ugotavljanja manjšine« — pravi Daim. »Psihološki pritisk namreč ustvarja »napačno zavest«, izid »izpovedovanja« pa bi bil v prid večini, kajti le-ta obvladuje socialno psihološko pozornico...«

Dr. Wilfried Daim je znan v Avstriji in Nemčiji kot psiholog in antropolog. Napisal je številne knjige, ki so bile prevedene tudi v druge

(Dalje na 7. strani)

»LITERARNI LIST«

Primorske revije na oni strani meje »Obala«, »Srečanja« in »Idrijski razgledi« imajo zdaj skupno literarno prilogo pod naslovom »Literarni list«. Doslej sta izšli dve številki. Iz uvodne izjave uredništva v prvi številki vzemo, da je Literarni list namenjen v prvi vrsti leposlovju in esejistiki in da bo po možnosti izhajal večkrat letno, v začetku vsaj vsakega pol leta. Vsako novo številko bodo uredili v drugem uredništvu. »Osnovni razlog, zaradi katerega so uredništva prešla na skupno zasnovano prilogo, je v potrebi, da se združijo ustvarjalne moči na Primorskem, ki so že prerasle meje ožjih

regij«, je dalje rečeno v uvodni izjavi. »Vendar to ne pomeni, da bi se uredniki hoteli omejevati le na uveljavljena imena in na samo primorsko življenje; nasprotno, poti in razglede bodo odpirali v celotno slovensko območje in s tem tudi primorski problematiki odpirali možnosti, da se razgleduje po odprtejših vidikih.«

K temu bi lahko pripomnili, da je ta namen sicer dober, vendar pa ima tudi slabo stran. Prvič so s tem priznali, da so omejene tri primorske revije zgolj lokalne in da tudi nimajo nobene ambicije, da bi se dvignile nad svoj lokalni okvir in postale aktualne in zanimive za ves slovenski narodni prostor; to vlogo očitno brez nadaljnega prepuščajo ljubljanskim revijam, čeprav ni videti veljavnega vzroka za to, kajti pisci in intelektualci v Novi Gorici, Kopru ali Idriji bi lahko imeli prav tako važne stvari povedati vsej slovenski javnosti kot pisci oziroma intelektualci v Ljubljani, morda celo bolj globoke misli in bolj zanimive izkušnje. Drugič pa taka izločitev literature oziroma leposlovja in esejistike iz revij v posebno prilogo revije samo osiromaši in jih napravi še bolj puste, samo za glasila gospodarsko-socialne tematike dveh, treh sosednih občin, torej za zares čisto lokalna glasila, medtem ko je kako razmišljanje esejističnega značaja ali kaka leposlovna stvar lahko zanimiva za vso slovensko javnost in rešuje dotično revijo iz provincialnega oziroma celo zgolj lokalnega vzdušja.

Zadeva torej ni bila globlje pretehtana in povzročile so jo najbrž samo denarne težave revij. Le tako nam postane razumljiva.

V prvi številki »Literarnega lista« najdemo začetek dolgega eseja »Delež in značaj primorskega besednega ustvarjanja«, ki ga je napisal Lino Legiša. V drugi številki pa je objavljen samo konec pod malo drugačnim naslovom in brez avtorjevega imena, kar vpliva nemarno in neresno). Tem bolj, ker je esej zanimiv. Proza Vladimira Memona z italijanskim naslovom »Il piacere« je navadna pornografija, besedna vzporednica k najbolj nizkotnim pornografskim zvezkom s polic časopisnih kioskov. Tudi prispevek Borisa Ježa označuje že na-

(Dalje na 8. strani)

Knjiga »Papers in Slovene Studies«

Iz New Yorka je prispel že pred časom zbornik v angleščini pod naslovom »Papers in Slovene Studies 1975«, kar pomeni po slovensko »Dokumenti slovenskih študij 1975«. Uredil ga je prof. Rado Lenček, ki je po vojni deloval več let v Trstu, izdala pa ga je »Society for Slovene Studies«, t.j. Društvo za slovenske študije v Združenih državah, ki povezuje slovenske in druge univerzitetne profesorje v Združenih državah, ki se ukvarjajo s študijem slovenskih jezikoslovnih, kulturnih, socioloških, zgodovinskih in drugih problemov.

V zborniku sodeluje šest avtorjev in sicer Henry Christian, Toussaint Hočevar, Rado Lenček, Bogdan Novak, Carole Rogel in Joseph Velikonja. Vsi ti predavajo na ameriških univerzah in so že bolj ali manj znani slovenski in ameriški kulturni javnosti, ki se zanima za take slovenske in splošne probleme. Na uvodnem mestu je objavljena razprava Josepha Velikonja »Slovenska identiteta v sodobni Evropi«, ki je že znana v slovenskem prevodu. Dodana ji je obširna bibliografija oziroma literarna dokumentacija o argumentih, ki jih obravnava avtor v razpravi, pri čemer navaja seveda tudi slovensko literaturo.

Toussaint Hočevar, znan po svojih predavanjih v Trstu in po prispevkih v reviji »Most«, je zastopan v razpravo »Gospodarske determinante v razvoju slovenskega narodnega sistema«. Tudi ta razprava je izšla prej že v slovenskem prevodu. Bogdan Novak je prispeval razpravo »Pri koreninah slovenske narodne individualnosti«. Takoj na začetku pravi, da je

imel namen v njej na kratko opisati, kako so Slovenci postali narod. To je morda precej ambiciozen namen, kajti znanost ne more in verjetno ne bo mogla nikdar razložiti, zakaj in kako je nastal neki narod ali zakaj se druge ni izoblikoval pravi narod. To ostaja enaka skrivnost kakor vprašanje, zakaj in kako je nastal človek. Gre lahko le za teorije. Vsekakor je Novakova razprava zanimiva in taka, da bi lahko sprožila zanimivo diskusijo. Upajmo, da se bo to zgodilo.

Carole Rogel je napisala študijo »Slovenija danes: komentar«. Iz njenega pisanja je razvidno, da gleda na slovenske razmere in na slovensko preteklost nekoliko abstraktno, kot Američanka, ki je — po imenu sodeč — sicer slovenskega pokolenja, a je bila rojena in je zrasla že v Ameriki. Njen prispevek je tudi zelo kratek v primerjavi z drugimi. Obsega komaj malo več kot štiri strani.

Henry A. Christian je objavil razpravo o pisatelju Louisu Adamichu pod naslovom »Od dveh domovin k enemu svetu: Louisa Adamicha iskanje enotnosti«. In končno je zastopan v knjigi, ki je natisnjena s foto-tehniko, Rado Lenček z razpravo »O slovenski dediščini v slovenski kulturi«. Žal je v razpravi zelo malo izvirnega, Lenček ponavlja trditve, ki so nekatere že desetletja zastarele. Opaziti je, da je močno pod vplivom uradne slavistike vzhodnih držav, ki niso naklonjene novim raziskavam, ki ogražajo staro panslavistično teorijo. Toda posamezni prispevki, ki seznanjajo ameriški svet s Slovenci zaslužijo, da bi jih razčlenili posebej.

Sodobno kmetijstvo

TRGATEV JE TU

V obalnem pasu je trgategv že v teku, na kraški planoti pa se nanjo pripravljajo. Kaže, da je grozdje na Krasu bolj zdravo in je zatorej pametno s trgatvijo še nekoliko počakati. Drugače v bregu, kjer je grozdje zrelo. S trgatvijo tod ne kaže dolgo odlasati, zlasti tam, kjer je grozdje napadla siva plesen. Gniloba se razširja posebno v predelih, ki jih je nedavno oplazila toča.

Klet naj bo snažna

Preden začnemo s trgatvijo, osnažimo najprej klet. Zadnjič smo opisali, kako čisti mo sode. Tokrat nekaj besed o kletnih prostorih. Le-te dobro počistimo pajčevine in nato prebelimo z apnenim beležem, kate remu dodamo na 100 litrov pol kg. galice. S tem beležem uničimo vse škodljive glivice in plesni, ki so se razvile med letom v kleti (zlasti tam, kjer imajo — grdo — navado držati v kleti razne poljske pridelke). Prebeliti moramo tudi vse podstavke, na katerih stoji vinska posoda. Nazadnje okna zapremo in zažveplamo približno 10 kg žvepla v prahu na 100 kub. m prostora. Žveplo z ogljem zažgemo v posebni železni posodi. Klet zapremo čez noč, drugi dan pa jo močno prezračimo. Očistiti in oprati moramo tudi vse orodje, tudi cevi za pretakanje, sifone, lije, brentače, itd. Po uporabi jih moramo vnovič oprati, da se ne bi zakisali. Pred uporabo se prepričajmo, da ni orodje mogoče zakisano ali plesnivo.

Trgati v lepem vremenu

Pred trgatvijo izločimo vse pokvarjene, zelene ali suhe grozde ter nezrele grozde na zalistnikih. Tudi od os in čebel izjedene jagode izločimo, ker vsebujejo očetno kislino in okužujejo mošt. Prav tako izločimo od toče in grozdnih boleznih poškodovane ali okužene jagode. Sortna vina trgamo ločeno po sortah in zrelostni stopnji. Pri prevažanju grozdja v klet, glejmo, da se grozdje čim manj masti. Sploh ne natrpajmo

brentačev z grozdem. Sok, ki se začne iztekati, takoj napadejo vinske kvasnice in bakterije, ki povzročajo cikanje. Pri večjih količinah grozda, kjer nismo mogli grozda predhodno očistiti in pri takem, ki se je zmečkalo pri prevozu, je primerno uporabiti kalijev metabisulfit. Vloga metabisulfit je v tem, da veže raztopljeni kisik in da prepreči delovanje škodljivih drobnokisikov, ki potrebujejo kisik.

Kalijev metabisulfit moramo pravilno dozirati, torej več ali manj, kakršna je zrelost in zdravje grozda. Čim bolj zdravo je grozdje, tem manj metabisulfit. Sploh je priporočljivo v naših razmerah (ko ni na razpolago enologa), da jemljemo polovico predpisane količine. Tako za gotovo ne bomo zgrešili. Prevelika količina metabisulfit zna ustaviti vrenje. V tem primeru je priporočljivo dobiti od kakega soseda nekaj litrov mošta. Primerno je tudi nabaviti čisto (selekcionirano) kulturo kvasnic.

Robkanje ali pecljanje

V kleti grozdje robkamo, to pomeni, da jagode strojno ločimo od pecjev (ponekod pri manjših količinah tudi ročno z mrežo). Alkohol sicer iz pecljev izloči čreslovino, ki daje vinu trpek okus, ko pa tudi povzroča,

da vino rado potemni. Zdrozga ali stisnjeno grozdje damo v vrelni kad, da prične vreti. Pazimo, da je temperatura v kleti primerna (okoli 20 do 22 st. C), kajti le pri tej temperaturi se drobnoživke hitro razmnožujejo. Če je klet prehladna, jo segrejemo. Če vino noče vreti, mu dodamo, kot omenjeno, nekaj litrov mošta iz kadi, kjer dobro vreje. Priporočljivo je pri težavnem vrenju (recimo zaradi prevelike doze metabisulfit) imeti nekoliko čiste kulture kvasnic. Kadi ali čebre napolnimo le 4 petine. Ko so bela vina napravila enkrat klubuk, ga po približno 24 urah odtočimo. Nekateri držijo grozdje na tropinah po več dni. Težko je tu, zaradi raznih okolnosti in navad (okus odjemalcev itd.), dajati stroge recepte. Vsekakor ni priporočljivo držati grozda več kot 3 dni na tropinah. Le črno vino držimo kak dan več. Pri takem vrenju moramo tropine večkrat pomešati, da ne ciknejo. Na vsak način moramo odtočiti prej, ko se neha vrenje. Ko enkrat odtočimo mošt, moramo takoj prešati in paziti, da ne pomešamo prešanega z zdravim. Zlasti vino drugega prešanja moramo absolutno držati posebej.

—o—

V Ljubljani je umrla v starosti komaj nekaj nad štirideset let odlična slovenska baletna plesalka Vida Volpi. Nastopati je nehala pred dvema letoma in kmalu nato je zbolela. Imenovali so jo »najbolj elegantna plesalka zadnjih dveh desetletij v ljubljanskem opernem baletu«. Ples je bil njeno življenje.

Revija »Skupna Koroška«

(nadaljevanje s 6. strani)

jezike. V njih obravnava probleme svetovnonazorskega, sociološkega, političnega in psihološkega značaja.

Šesta številka prinaša članke številnih avtorjev. Med njimi so tudi Slovenci Valentin Inzko, Vinko Zwitter, Josef Kopeinig in Jože Wakounig, z nemško - avstrijske strani pa sodelujejo poleg celovškega škofa, ki je napisal predgovor, Ernst Waldstein, Olaf Colerus-Geldern, kanonik

Josef Weiss, Philippi Rauscher, Otto Scrinzi, Heinz Stritzl in še nekateri drugi. Pri tem pa se obe strani trudita, da ne bi ostali samo pri lepih frazah o sožitju, ampak da bi šli problemom globlje, tudi če pri tem malo zaboli. Tako bi morali tudi Slovenci razmisliti o marsičem, kar je tu zapisano v prispevkih nemško-koroških avtorjev, ker je očitno, da delamo napake tudi na slovenski strani, zlasti s tem, da vodimo naš boj na Koroškem premalo inteligentno in se borimo predvsem za zunanje simbole, manj pa za tisto, kar je bistveno.

Revijo »Das gemeinsame Kärnten - Skupna Koroška« bi moral brati vsak slovenski izobraženelec, zlasti še katoliški. Seveda pa bi morali imeti nemški članki povzetke v slovenščini in slovenski v nemščini.

f j

—o—

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU
Kulturni dom

REPERTOARNA OBVEZNOST IZ PRETEKLE
SEZONE - PREDSTAVA VELJAVNA ZA LAN-
SKI ABONMA

Georges Feydau
CHAMPIGNOL ALI VOJAK PO SILI
v soboto, 25. septembra ob 20.30 - Abonma red B
prva sobota po premieri
v nedeljo, 26. septembra ob 16. uri - Abonma red
C - prva nedelja po premieri

V GORICI
REPERTOARNA OBVEZNOST IZ PRETEKLE
SEZONE - PREDSTAVA VELJAVNA ZA LAN-
SKI ABONMA

Georges Feydau
CHAMPIGNOL ALI VOJAK PO SILI
V četrtek, 30. septembra ob 20.30 v gledališču
»G. Verdi« v GORICI (Goriški abonma)

Vplivi podnebja na človeško ravnanje

V Anconi je bil te dni mednarodni kongres za biometeorologijo, to je za znanstveno panogo, ki preučuje vpliv podnebja oziroma vremena na človekovo ravnanje. Nekateri predavatelji so skušali dokazati vpliv določenih tipov slabega vremena oziroma vetra in temperature na človekovo psiho in dejanja. Tako je npr. neki predavatelj iz Nemčije, prof. Karl Dirnagl, ki poučuje na medicinski fakulteti v Münchenu, dokazoval, kako zelo vpliva južni veter, znan v alpskih krajih in v južni Nemčiji pod nazivom »Föhn«, na ljudi. Kadar piha močan Föhn, je po statistikah, ki so jih zbrali, največ vsakovrstnih nesreč, hudodelstev in samomorov. To velja tudi za smrtno nesreče na cestah. Poskuse so delali tudi na študentih. Dokazali so, da take vremenske in podnebne spremembe res vplivajo na ljudi. Zdaj se zdravniki trudijo, da bi iznašli tudi proti temu zdravila.

Vendar pa se oglašajo tudi svarilni glasovi, da ne bi smeli vsega, kar stori človek slabega, oziroma tega, da tako lahko podleže skušnjavam, slabim nagonom in vabam ali svojim živcem, pripisati samo vzrok zunaj njega, celo tako nedolžnim, kot je vreme. Kljub vsem negativnim vplivom človek ima oziroma bi moral imeti svojo voljo toliko v oblasti, da bi ne popustil vsakemu slabemu vzgibu v sebi, kakor da se mu sploh ni mogoče upirati. Izgovarjanje na zunanje vplive, posebno še na vreme in podnebje, pride prav samo slabičem. Ti najdejo vedno kak izgovor, da jim ni treba napraviti tistega, kar bi morali, ali da store, česar ne bi smeli. Človek, ki posluša svojo vest in svoj razum ter ima oblast nad seboj, pač ne bo nikoli zagrešil nobenega hudodelstva ali povzročil nesreče samo zaradi tega, ker pisa veter z ene strani namesto z druge ali zaradi visoke ali nizke temperature.

Zgrešena predstava, da sta šah in vojskovanje sorodni dejavnosti, ne mara in ne mara v ropotarnico. Da to svojeglavo naziranje podkrepijo, se njegovi pristaši sklicujejo na slavne vojskovodje in še zlasti na Napoleona: ta je vendar stopil v zgodovino kot strasten šahist.

Trditvi oporekati ni težko in dolžni smo to storiti. Vzročna povezava med šahom in vojsko bi postala sprejemljiva podmena šele, ko bi na generalštabih pogosteje šahirali in ko bi velik odstotek šahistov, če že ne služil, pa vsaj hlepel po dosmrtni vojaščini. Daleč od resnice. Niti ni govora, da bi bil Napoleon tako strasten in močan šahist, kot ga prikazujejo. Navsezadnje je samo za izgon na Sv. Heleni izpričano daljše šahovsko udejstvovanje klavca v pokoju. Neglede na to, da smo vse, kar počno »veliki« in »slavni«, vajeni opazovati pod steklom, ki povečuje in izkrivlja. (Tako postane — in to čisto nedemokratično — navadno dejanje kot roditi otroka pri filmski zvezdi enkratna storitev in za nekaj zelo izvirnega obvelja hobby, za kate-rega se je odločila šele po posvetovanju s psihologom.)

Razlikujmo, prosim! Na eni strani igra, ki ima do agresivnosti v človeku moralnejši kot samo nevtralen odnos: agresivnost namreč splelje v neškodljive kanale. Na drugi strani vojska, ta ostanek živalskosti, ta nespravljivi sovražnik človečnosti. Kdor ima prav, v šahu tudi zmaga; v vojski si Prav in Neprav lastita enakih 50 odstotkov izgledov na zmago. Skupnega more imeti to dvojje le žargon (napad, obramba...), a še ta je zgodovinsko razložljiv, in, če bi prav hoteli, nenadomestljiv n.p.r. z matematičnim.

Spodaj si lahko bralec ogleda edino partijo, pripisano Napoleonu. Igrana naj bi bila leta 1804, prvič objavljena pa je bila 1845. leta. 40-letni presledek vzbuja pri tenkovestnih zgodovinarjih dvome v njeno avtentičnost.

NAPOLÉON - MADAME DE REMUSAT Neppravilna otvoritev

1. Sc3 e5, 2. Sf3 d6, 3. e4 f5, 4. h3 fe4!, 5. Se4: Sc6, 6. Sfg5 d5, 7. Dh5+ g6, 8. Df3 Sh6, 9. Sf6+ Ke7, 10. Sd5+ Kd6, 11. Se4+ Kd5!, 12. Lc4+ Kc4!, 13. Db3+ Kd4, 14. Dd3 mat.

—o—

NA KONJU IN MULI PREKO ZDRUŽENIH DRŽAV

Za dvestoletnico Združenih držav so priredili ameriški rejci konj tekmo na konjih čez cele Združene države, od New Yorka do Sacramenta v Kaliforniji. Na splošno presenečenje pa ni zmagal noben konj čiste rase, ampak navadna mula, ki jo je jahal njen lastnik Virl Norton. Dobil je nagrado 25.000 dolarjev. Lastniki konjev in slovite konjušnice so se znašli pri podelitvi nagrade nekoliko v zadregi. V tekmi je startalo 94 jezdecev, na cilj pa jih je prispelo le 31. Dirka je trajala 98 dni. Kdor pa je imel kdaj opraviti z mulami, ve, kako so odporne in sposobne.

—o—

Po najnovejših podatkih ima Avstrija 7 milijonov 514 000 prebivavcev. Koliko je Slovenec med njimi?

J. š.

NAŠA LEDINA

Znova se mi je nabralo več izrazov, za katere me je več glasov nagovarjalo, naj jih čimprej objavim. Od drugih pa sem ujel pripombe, češ da se ukvarjam nič manj kot z »jezikoslovjem«. K slednjemu moram pripomniti, da izrazje ni izključna zadeva slavistov, ampak da ga ima vsaka stroka. Kot strokovno izrazje pa se slavisti največkrat bolj malo spoznajo. Primerov napačnih rab je v knjižnem jeziku nič koliko, od narobe uporabljenega izraza »planina«, do histeričnega čiščenja starih besed, zgolj po občutku, brez poglobitve v njih vsebino, češ da so »nemške«.

Če bi bili pri tem dosledni, bi morali izločiti npr. tudi besedo »vdova«, ker imamo v italijanščini vedova; izločiti nadalje izraz »voliti«, ker imamo v nemščini wählen, itd. Seveda po vnaprejšnjem sklepanju, da smo kulturno na nižji stopnji od sosedov, kar zveni sicer proletarsko. In še danes je skoraj greh pomisliti, da slovensko ljudstvo ne bi bilo še kaj drugega kot samo proletarci. To pa je seveda ideologija.

Da so narečja pogosto bolj pristna od knjižnega jezika, se zaveda malo naše javnosti.

Šola še vedno privzgaja občutke, da je domača govorica grda in nespodobna. Zato se namesto stare klene narečne govorice vsiljuje vedno bolj žargon. Neki tolminski deklič mi je pred kratkim vneto zatrjeval, da sta naziva »nunc« in »nuna«, za hišnega gospodarja in gospodinjo, grda in da je lepše reči »stric« in »teta« (četudi nikakor ne gre za kako sorodstvo).

Narečno izgovarjavo prevedemo seveda na pravorečno in dobimo s tem zelo lepe in natančne izraze, ki jih knjižni jezik, premalo spopol-

njen in dodelan na strokovnih poljih, sploh še ni zajel. Včasih trčimo seveda na tako stare vse-dline, da jih pomensko nikakor ni moč pojasniti. V njih je pravadnina, npr. izraz »tasa« (ben. it. tassa); toda neki znanec iz francosko govorečega Wallisa v Švici mi je zatrdil, da ta izraz obstaja tudi pri njih (okolica kraja Evoljéne). Ker gre za starodavne pojme, se je treba bati prenašljenosti. Da prihaja pojem štala od nemškega Stall (beseda je tudi v italijanščini, angleščini, francoščini in grščini ali še kje), je lahko prav tako naivno, kot če bi rekli, da je »svinja« od nem. Schwein, pa tudi »taca« od nem. Tatze. Toda človek se potem vpraša, mar je slovenska kmečka kultura bila res tako uboga, da nismo poznali svinj ali živalske tace, preden nismo trčili na Bavarce? V takem primeru bi ne zmogli dati toliko besedja Madžarom in si morali priznati, da smo bili ob naselitvi in še potem prej nomadi in ne kmečko ljudstvo.

Iz istega razloga moramo priznati za domače ali pa že v pravadnini udomačene besede *compa* (it. zampa), *čok* (ben. it. zocco), da ne omenjamo tako vsakdanjih pojmov kot »volja« (it. voglia) ali »odpreti« (it. aprire), pa še »školj« (it. scoglio) in »skala« (it. scaglia).

Iz sedaj skoraj že povsem zamrle govedorejske in konjerejske kulture navajam nekaj zbranih izrazov, seveda brez vsebinskega zaporedja. Visokim konjskim jaslim se reče *parne* (množ.), medtem ko so *paze* ravne pokončne palice ali lište, ki tvorijo v štali ograjo okoli hleva. Razlikovati je med štalo, ki je celo gospodarsko poslopje; spodaj je štala za krave, nad njo skedenj, pod streho pa *glajte* (samo za seno), in hlevom, ki je prostor za drobnico ali prašiče (reče se jim tudi »koc«, »koca« in »kočk«). Hlevi in hlevčki so nameščeni tudi v (kravji) štali. Omalovaževalen naziv za prašiča je s polglasnikom: *koc*. Ovcí so menda nekoč rekli tudi *bica*, danes je ohranjen le še naziv *bičk* za ovna. Kokoši se ljubkovalno reče *ciba*, tudi *cibca*. Da je svoj čas to pomenilo mlado kokoš. Naziv *pita* za kokoš se je skoraj izgubil, ostal pa je pri klicanju poleg cibe tudi pi, pi. pitice. Komaj izleženim piščančkom ljubkovalno rečejo tudi *pitči*.

Od čoka (manjšega oz. drobnejšega hlada) je razlikovati *štok* (tolm. štak), ki pomeni krajši, prisekan in lepo raven čok. Voz za prevažanje štokov je *parizen*. Kol, ki pri vsakem vozu povezuje prednji, pa tudi zadnji kolesi, je *oplen*. Drog, ki pri vozu povezuje oba oplena je *suora* (sora). Zavoram pri vozu se reče *špejli*, odtod tudi *špaliti* v pomenu zavirati. Bolj žargonski in nelep izraz (tako je tudi v narečju občuten) je *žlajf*, in glagol: *žlajfat* zažlajfat. Šajti sta krajši štangli, na katere se pripnejo vrvi, ki povezujejo komat pri konju z vozom. To so vlečne vrvi. Oba konja sta spredaj posebej pripeta še k vozovi štajngi. Toda ta vez ni vlečna, ampak za krmari (rejdaj). Voznik krmari konje z vajeti (vajti), povezanimi z *uzdo*, preko komata. Komat je počival na podlogi, na *polštru*.

(Dalje)

—o—

VEDNO VEČ STARIH LJUDI V ZDRUŽENIH DRŽAVAH

Leta 1975 je bila rodnost v Združenih državah najnižja, odkar vodijo statistiko o rodnosti in umrljivosti. Na tisoč prebivalcev je prišlo komaj 14,7 rojstev, kar pomeni, da rodi vsaka poročena ženska samo dva otroka. Znižala pa se je tudi smrtnost, kar pomeni, da je vedno več starih ljudi.

»LITERARNI LIST«

(Nadaljevanje s 6. strani)

slov: »Striptease«. V drugi številki je objavljen esej Denisa Poniža »Konstrukcija Srečka Kosovela« in več krajših esejev in člankov. V obeh številkah je objavljenih precejšnje število pesmi, v katerih je tudi najti precej izrazov, ki se jih človek v olikani družbi izogiblje. Na srečo to ne velja za vse pesmi. Vsekakor ta pornografska izzivalnost, združena z nemarnostjo jezikovnega izražanja, ni tisto, kar naj bi predstavljalo »bogastvo«, ki naj bi ga Literarni list prispeval v slovensko kulturno tvornost, kot je rečeno v uvodni izjavi uredništva. S tem le izdaja in razkazuje svojo resnično provincialno zatohlost. O tem, kaj je krivo, da mnogi mladi tako pišejo, pa bi bilo vredno razmišljati. In tudi o tem, zakaj take stvari objavljajo, ko pa marsikaj vrednejšega ne najde prostora v revijah.

MAMA JE VEČJA KOT MUHAMMED ALI

V Združenih državah so napravili ankete med dekleti, kaj mislijo, kdo je največja osebnost na svetu. Največ jih je odgovorilo, da je to njihova mati, precej jih je menilo, da je to papež Pavel VI., malo manj je takih, ki vidijo največjega sodobnika v Henryju Kissingerju, nato pa pride oče. Enako število glasov pa so dobili tudi južnoafriški kirurg Christian Barnard, znan po svojih presaditvah srca, ameriški astronaut Alan Shepard, filipinski predsednik Marcos, ki sicer ni ravno na najboljšem glasu kot demokrat, tajlandska kraljica Sirikit in igravka Elizabeth Taylor.